

ዋዕላ ፌስቲቫል ወረዳ ኢሮብ

ለካቲት 2006, ደውሃን

ኣብ ብሄራዊ ክልላዊ መንግስቲ ትግራይ
ምም/ር ወረዳ ኢሮብ

ኣብ ወረዳ ኢሮብ ንዝካየድ ባዓል ፌስቲቫል
ኣመልኪቱ
ዝቐርብ መበገሲ ፅሑፍ

ለካቲት 2006 ዓ/ም

ደዑሃን

1. መእተዊ

- ኢሮብ 7ተ ጣብያታትን 28ተን ቁሽታት አለዋኦ
- ክሳብ 850 ኪ/ሜ2 ስፍሐት መሬት አለዋ ::
- ወረዳ እታወሰነሉ
  - ብሰሜን ኤርትራ
  - ብደቡብ ወረዳ ሳ/ፃ/እምባን ዓፋርን
  - ብምብራቅ ክልል ዓፋር
  - ብምዕራብ ወረዳ ጉ/መኻዳን ኤርትራን
- ብራኽ ካብ 1200 masl.ዕንደሊ ክሳብ 3249 masl ዓስምባ
- ደጉዓ 15%፣ ወይናደጉዓ 45%፣ ቆላ40% ይግምት
- ዝናብ 140-400ሚሜ፣
- ሙቀት ካብ 15 ክሳብ 30 0c ከምዝበፅኡ ይግመት::

- በዝሒ መ/ስድራ 7071 ካብ'ዚ ደ/አንስትዮ 2902 (41%)
- በዝሒ ህዝቢ 33912 ኮይኑ ደ/አንስትዮ 7220(50.78%)
- መሬት ዘለዎ መ/ስድራ ብድምር 4490(63.5%) ዝተረፈ 2581(36.5%) የቡሉን
- ካብ ዓድግራት ናብ ደውሃን ዘሎ ርሕቕታት 42 ኪ/ሜ እዩ
- ሸፋን መንገዲ 151.7 ኪ/ሜትር በዊሑ ኣሎ
- መንገዲ ዓ/ለኸማን ዓሊቴናን ደረጃ RR50(DC-2) ኣጋይ ምስ ክረምቲ የገልግል
- እንዳሞሳ፣ ሓ/ሰባዕታን ወርዓትለን ደረጃ RR10(DC-1) ኣጋይ ጥራሕ ዘገልግል እዩ
- ካብ ደውሃን ናብ 6ተ ጣብያታት መንገዲ ኣለወን
- ሻብዐይቲ ጣብያ ኣራዕ መንገዲ ኣብ ህንፀት ይርከብ

- ሸፋንን ተበግሐይነትን ትምህርቲ ንምዕባይ ብዘተኻየደ ከቢድ ናይ ህዝብን መንግስትን ፃዕሪ 16ተ ሳተላይት ፣38ተን ቀዳማይ ብርኪ፣2ተ ካልኣይ ብርኪ ኣብያተ ትምህርቲ በፂሖን ኣለዎ
- ሸፋን ቀዳማይ ብርኪ ትምህርቲ ልዕሊ 99% በፂሖ
- ኣብ ጥዕና ክሳብ ሓዚ 4ተ ጥዕና ጣብያታት፣6ተ ጥዕና ኬላን 1ተ ድማ ማእኸላይ ክለንክን በፂሖን
- ከም ወረዳ ክሉ መ/ስድራ ብጥሙር ጥዕና ፓኬጅ ዝተሓቆፈን 16ተ ባእታታት ጥዕና ኣታኣታትዮም ዝተመረቑን እዮም።

ግልጋሎት መብራህቲ

- ዓ/ለኾማ ፣ እንዳምሳ ፣ ደውሃንን ዓሊቴናን ተጠቀምቲ ከይነን አለዎ
- እንዳልጌዳ ዝርግሐ ተወዲኡ አለዎ
- ናይ ሓ/ሰባዕታ ከም ፕሮግራም ተታሒዙ እዩ
- ናይ አራዕን ወርዓትለን'ውን ምስ መንገዲ ዝፍታሕ እዩ

ስልኪ

- ናይ ሞባይል ተጠቀምቲ

ዓሊቴና፣ ዓ/ለኾማ ፣ እንዳምሳን ሓ/ሰባዕታን

መስመር ስልኪ

- ደውሃን

2. ዝተበፀሐ ልማዳታዊ ሽፋንን ፋሉይ ትኹረት ዘድልዮምን

2.1. ማይ ዝምልከት

- ናይ ማይ ዘሎ ፀገም ልዕሊ ሽሉ እቲ ዝዓበየን እዚ ፀገም ብምፍታሕ ድማ ካልኣት ዝበዝሑ ፀገማት ምፍታሕ ማለት ከምዝኸንን ርዱእ እዩ።
- ኣብ ዙርያ ማይ ዘሎ ፀገም ንምፍታሕ ብመንግስቲ፣ህዝብን ካልኣት ድጋፍ ዋሃብትን ብዝተገበረ ፃዕሪ ለውጥታት ኣለዉ።
- ነቲ ፀገም ንምቅላል ፃዓርታት ዋላ ይካየዱ ብሰንኪ ዘጋጥም ተደጋጋማይ ድርቂ ዝተሰርሐ ስትራቴጂያዊ ማይ ዘይምሓዝን ክንዲ ዝደለ መጠን ዘይምኸንን ኣሎ

- ንዘሎ ፀገም ንምፍታሕ ሕ/ሰብ ዝካኣል ፃዕሪ ኣብ ምግባር ይርከብ
- ክልል መንግስቲ ድማ ናይቲ ፀገም ክብደት ኣብ ግምት ብምእታው ክሳብ ናይ ማይ ቦጥ መኪና መዲቡ መንገዲ ንዘለዉን ጣብያታት ፀገመን ንምቅላል እናፃፀረ ይርከብ
- ዘሎ ናይ ዝናብ ኩነታት ንምግንዛብ ዝኣክል ዝሓለፉ ሸድሸተ ዓመታት ሬንጌጅ ኣብ ዘለዉን 5ተ ጣብያታት ዘሎ መጠንን ዝርገሐን ንርኣ

ካብ 2000 ክሳብ 2005/06 ዓ/ም ዝነበረ ዝኖብ ዓቕን

ተ. ቁ	ምህርቲ ዘመን	በዝሒ መዓልቲ	ማእኸላይ ሚሜ	ዝጀመረሉ	ዘቋረፀሉ
1	2000/01	6	42	15/11/00	16/12/00
2	2001/02	8	67	8/11/01	18/12/01
3	2002/03	11	62	28/10/02	24/12/02
4	2003/04	7.8	39	12/11/03	17/12/03
5	2004/05	9	48	19/11/04	23/12/04
6	2005/06	5.6	29.6	21/10/05	11/12/05
ማእኸላይ		8	48		

- ዝሓለፉ ሸድሸተ ዓመታት ሓምለ ጀሚሩ ነሓስ ዝወፀእ ምኻን?
- ብማእኸላይ ፆተ ናይ ዝናብ ማዓልቲ ጥራሕ እዩ
- ዝርከብ ዝናብ ናብ ጥቅሚ ንምውዓል ብስፍሓት ማይ ናይ ምዕቛር ስራሕቲ ምስራሕ መማረፂ የብሉን?

2.1.1. ሽፋን መስተ ማይ

- ሽፋን መስተ ማይ ንምዕባይ ዝተፈላለዩ ስራሕቲ እናተፈፀሙ መጻኢኦም እዮም
- ሽፋን ዝስተ ማይ ከም ወረዳ ዝተበፀሐ ብማእኸላይ 50.5%
- ዝዓባዩ ሽፋን ዘለዎ ጣብያ እንዳምሳ 79%፣ ዝተሓተ ሽፋን ድማ ጣብያ ኣራዕ 24% እያ።
- ዘለዎ ናይ ማይ ናቕጣታት ብተደጋጋሚ ምድራቕን ምብልሻውን ኣሎ

ሀ. ሽፋን ማይ ብጣብያታት ዝርዝር

ተ ቁ	ጣብያ	መ/ስድራ	ማይ ተጠቀምቲ	ተጠቀምቲ ዘይኮኑ	ሽፋን %
1	ሓ/ሰብዕታ	526	327	199	62
2	ዓገረለኹማ	924	557	367	60
3	እንዳ ሞሳ	658	520	138	79
4	ዓሊቴና	1607	818	789	50.9
5	እንዳልጌዳ	1693	803	890	47
6	ወርዓትለ	928	368	560	40
7	ኣራዕ	735	180	555	24
ድምር ከም ወረዳ		7071	3573	3498	50.5

ለ ነባር ማይ ናቕጣታት

በዝሒ ማይ ትካል	ዝሰርሕ ማይ ትካል		ዘይሰርሕ ማይ ትካል				
	በዝሒ	%	ዝደረጃ	ክፅገና ዝኸለላ	ክፅገና ዘይኸእ	ደግሞር	%
208	111	53	62	26	9	97	47

ሰለዚ ኣብ ማይ መስተ ዘሎ ክፍተት ንምቅላል

- ንፅገና ትኹረት ምሃብ

- ኣብ ኣራዕ ድማ መንገዲ ምስተወድኦ ዓብይቲ መሸናት ማይ ምኹዓት ከምዘድሊ

- ኣብተን ካልኣት ጣብያታትውን ምስተን ጣብያታት ዝኸይድ ዓይነት ሰትራክቸር እናሰራሕኻ ነቲ ፀገም ምቅላል

2.1.2. መስኖ ማይ ስትራክቸራትን ዝተበፀሐ ሸፋንን

ሀ. ዘለዉ ናይ ማይ ስትራክቸራት በዝሒ

ተ ቁ	ዓይነት ስትራክቸር	በዝሒ ስትራክቸር	ተጠቓሚ ገባር
1	ዓብይ ግድብ	1	285
2	ዳይሸርሽን	1	15
3	ስፔት	11	136
4	ፍልፍል ምጉልባት	2	18
5	ቼክ ዳም	10	80
6	ሓባር ዔላ	24	214
7	ወልቀ ባስካ	830	830
8	ዉልቀ ዔላ	74	74
	ድምር	953	1652

ለ. ማይ ዘለዎን ዘይብሉን መ/ስድራ

ተ ቁ	ዓይነት ማሕበር	መሬት ዘለዎ	ማይ መማረፃ		ናብ ተግባር ዝኣተወ	
			ዘለዎ	ዘይብሉ	ተግባር ዝጀመረ	መንደቕ ዘጠቓ
1	ሓረስታይ	2409	1242	1167	728	529
2	መንእሰይ	670	288	382	354	146
3	ደ/አንስት	1411	349	1062	501	145
ድምር		4490	1879	2611	1583	820
ፐርሰንት		መሬት ካብ ዘለዎ	42 %	58 %	61%	52%
		ካብ ድምር መ/ስድራ	27 %	37 %		

ማይ ባንኪ ኣብ ምውናን ዘሎ ኩነታት

- ድምር መ/ስድራ 7071
- መሬት ዘለዎ 4490
- ማይ ካብ ዘለዎም 1879 (42%)
  - ኣዲ መማረዒ ዘለዎም 1762 (94%)
  - ክልተ መማረዒ ዘለዎም 117 (6.23%)
- ተግባር ዝጀመሩ 1583 ኣጠቓሊሎም እንተለሲኖም ማይ መማረዒ ዘለዎም 3462 (77%) ይብዓሕ ኣሎ

አብ ማይ መማረፂ ዘለዉ ክፍተታት

- ብዘተፈላለዩ አካላት ዝሰርሑ ስትራክቸራት ፅሬቶም ምጉዳል
- ብኢንተርፕራይዝ ህንፃት ጀሚርካ ዘይምውዳእን ፅሬት ምጉዳልን
- ብኢንተርፕራይዝ ዝተሰርሐ ማእኸለዎት ግድባት ዘለዉን ኣፈፃፀማ እንትንርኢ

ሐ. ብክልል ኢንተርፕራይዝ ዝተሰርሐ ማእኸለዎት ግድባት/Mindam/ ዘሎ ኩነታት

ተቐ	ዝተሰርሐሉ ጣብያ	ሳይት	ዝተሰርሐሉ ዓ/ም	ዘለዉዎ ዓበይቲ ፀገማት
1	እንዳሞሳ	ቦዞ	2002/03	ምዝራቕ ማይ ጠቅላላ ኣይትሕዝን ኣይተመለኣትን ዓበይቲ ኣእማንን ሓመድን ኣብ ማእኸል ምህላው መተንፈሲ ዘይምስራሕ
2	እንዳሞሳ	ቦሎሶ	2005	ሰረት ተኻዲቱ ጠጠው ዝበለ
3	እንዳሞሳ	ግራዲፊል	2005	ሰረት ተኻዲቱ ጠጠው ዝበለ
4	እንዳልጌዳ	ሔራ	2003	ምዝራቕ ኣብ ውሽጡ ዝተኸመረ ሓመድን እምንን ምህላው መተንፈሲ ፀገም ኣለዎ
5	ዓሊተና	ጊቢዳዎ	2001	ኣብ መተንፈሲ ዓብይ ፀገም ምህላው ማይ መሊኡ በላዕሊ ይፈሰስ /ኣብ ሓደጋ ዘላ/
6	ዓሊተና /ኣዎ	ቡያን	2003	መተንፈሲ ዳርጋ ኣይተሰርሐሉን ውሱን ማይ ምዝራቕ ኣለዎ
7	ዓሊተና	ዳያ	2005	ገና ኣብ ከይዲ ዘላ

ኣብ ዙርያ ማይ ንዘለዉ ፀገማት ንምፍታሕ ቐፃላይ ትኹረት ዘድልዩን

- ኣብ እንዳልጌዳን ዓ/ለኹማ ዘለዉ ብውስን ዝዉሕዙ ማያት ፀንዓት ገይርካ ምጥንኻርን ናብ ጥቕሚ ዝውዕልሉ መንገዲ ምምቕቓው
- ኣብ ሰፋሕቲ በረኻታት ዝስማዕምዑ ደረቕ ማይ ስትራክቸራት ብምስራሕ መሬት ዘይብሎም መናእሰይ ተወዲቦም ቀለብ ንህብን ቀዋሚ ተኸልን ከልምዑ ምግባር

- ዘድሊ ቆረብ ስምንቶ ብእዋኑ ምቕራብ
- ኢንተርፕራይዝ ዝሰርሖም ሰራሕቲ ፅሬቶም ሓሊዮም ብእዋኑ ናብ ረብሓ ዝውዕልሉ መንገዲ ምፍጣር
- መንገዲ ኣብ ዘይብለን ከባቢታት ንግድባት ዝጥዕም ከባቢ ብምህላዉ ነዚ ብመፅናዕቲ ምድጋፍን መንገዲ ሰራሕኻ ድማ ግድባት ዝሰርሖሉ ኩነታት ምርኣይ

2.2. ሕርሻን ገጠር ልምዳትን

2.2.1. ተፈጥሮ ሃፍቲ

- ዝተኸለለ መሬት 29055.78 ሄ/ር ካብዚ
ዝተኸለለ ድማ
  - ብደኒ ዝተሸፈነ 11997.18 ሄ/ር (41.3%)
  - ዕ/ሓ/ማይን ዝተሸፈነ 17058.6 ሄ/ር (58.7%)
- ጋህዒ መሬት 19297.4 ሄ/ር (22.7%)
- በለስ 30804 ሄ/ር (36.24%)

2.2.2.ሃፍቲ እንስሳ

- ክሳብ ሐዚ ብወረዳ ብዝተገበረ ፅንዖት መሰረት ኣብ'ዚ ወረዳ እዚ ስዒቡ ተገሊፁ ዘሎ መረዳእታ የመላኽት።

ከም ወረዳ ዘለዎ እንስሳ በዝሒ ብዓይነት

ተ/ቐ	በዝሒ እንስሳ	በዝሒ
1	ከፍቲ	20,189
2	ጠለበጊዕ	63,340
3	ኣድገ በቕሊ	7,128
5	ደርሁ	26303
6	ዘ/ቆፎ	4471
7	ባ/ቆፎ	4007

ከም ወረዳ ኣብ ልምዓት ሃ/እንስሳ ብዝግባእ እንተሰሪሕናሉ ዝላዓለ
ወፅኢ ክነምፀኣሉ ኢና እንብሎም

1. ምህጣርን ምርባሕን ጠለባዊ

2. ልምዓት ንህቢ

3. ልምዓት ደርሆ ኮይኖም ብዝርዝር ድማ

ሀ. ምህግርን ምርባሕን ጠለበጊዕ

- ዘለዎ በዝሒ 63340 ኮይነን ብማእኸላይ ብሕድሕድ መ/ስድራ 8.95 ጠለበጊዕ ምህላውን የመላኸት።
- ዋላ ቁፅረን ይውሓድ ጠለበጊዕ ናይ ምርባሕ ልምዲ ዳርጋ ብሕድሕ ገዛ ምህላው
- ሕድሕድ መ/ስድራ ጠለበጊዕ እናራባሕ ብምሻጥን ካብ ውፅኢት ፀባ ዝርከብ ምህርትን ደሚርካ ዘይናዓቕ ጥቕሚ ምርካብ ዝካኣል ምኻኑ የሪኣካ

ኣብ ምህግርን ምርባሕን ዘሎ ጥንካረን ድኸመትን

ጥንካረ

- ማዕፋር ዝበሃላ ዓሌታት(15915) ምዕቃብን ምርባሕን
- እናተመሓየሽ ዝመፀ ናይ ምኽታብን ምሕካምን ልምዲ
- ብሕድሕድ መ/ሰድራ ጠለበጊዕ ናይ ምውናን ዘሎ ልምዲ
- ንኽታቦትን ንሕክምናን ዘድሊ ናውትን መድሓኒትን ምምላእ ድኽመት
- ኣብ ውስን ቁፅርን ፅሬት ክንዲ ምትኳር ኣብ ባዕሕን ባህላዊ መንገዲ ምኽታል

- ዝተፈላለዩ ናይ እንስሳ ሕማማት ምህላው ክሳብ ሓዚ ኣለዉ ዝባሃሉ ሕማማት Top Five

(ሚኢታ ፣ ሓፈው፣ ክንብል፣ ቁርዲድን ወቕዕን)

- ክታቦት እንስሳ ወሳኒ እዩ ኢልካ ብእዋንካ ዘይምኽታብ
- እንትሓማ ዋላ ጥዕና ኬላ ይርሓቕ ናብ ደውሃን መዲእኻ ዘይምሕካም
- ድርቂ ዝወለዶ ሕፅረት ቐለብ ምህላውን ነዚ ንምፍታሕ ዘሎ ፃዕሪ ትሑት ምኻን
- ስዲ ጋህዒ ምጥቃም
- እንስሳት ክሸወጣ ኣብ ዝግበኣን ዘይምሻጥን ናይ ምሻጥ ዘሎ ልምዲ ትሑት ምኻንን
- ብዘሎ ብቐሊሉ ናይ ዘይምርኻብ ችግር ነዚ ዝምጥን ናይ እንስሳት ጥዕና ኬላ እኹል ዘይምኻነን፣ ሕፅረት ባዓል ሞያን

ለ. ንህቢ ልምዳት

- ንንህቢ ዝስማማዕ ኣየር ፀባይ ምህላው
- ብዘሎ ዝተፈላለዩ ናይ ኣየር ፀባይ ዝተፈላለዩ ንንህቢ ቐለብ ዝኾኑ ዓሌታት ኣለዉ እዮም
- ዓይነት ቐለባት ዝርዝር ግርብያ፣ ተባብ፣ዓውን፣ ቆልቋል፣ ሰራው፣በለስ፣ኣላኼቶ፣ዕረ፣ባህርዛፍ፣ ዓውሒ፣ ስሑግ፣ዕዱ፣ ቆረነት፣ስዋቐርነ፣ ዳንዴርን እዮም
- ዝዕምብቡሉ እዋን ካብ መስከረም ጀሚሩ ክሳብ ነሓስ ሙልእ ዓመት እዩ
- ክሳብ ሓዚ ዝተኣታተዉ ድምር ዘመናዊ ቆፎ **4471**
- ዘሎ ባ/ቆፎ 4007
- ስለዚ እንተተሰርሕሉ ዝበለፀ ትሕዝቶ ዘለዎን ናብ ዕዳጋ ቐሪቡ ተወዳዳሪይ ዝኾነ ማዓር ምምራት ይካኣል

ደሚርካ ኣብ ዙርያ ንህቢ ልምዓት ዘሎ ጥንካረን ድኽመትን ጥንካረ

- እቲ ማዓር ኣብ ዕዳጋ ብጣዕሚ ተጠላቢ ምኻን
- ካብ ባህላዊ ናብ ዘመናዊ ንምስግጋር ዘሎ ፃዕሪ

ድኽመት

- ዕስለ ዘለዎም ዘ/ቆፎ **2196 (49%)** ጥራሕ እዮም
- ካብ ዘሎ ዕስለ ብፅሒት ባህላዊ ቆፎ **65.6%** እዩ
- ስለ'ዚ ናብ ዘ/ቆፎ ምስግጋር ገና ከቢድ ስራሕ ዝሓትት ምኻኑ የመላኽት
- ምህርቲ መዓር ናይዚ ዓመት ወሲድካ ካብ ዘ/ቆፎ ብማእኸላይ 17.5 ኪ/ግ ካብ ባህላዊ ቆፎ ድማ 9.5 ኪ/ግ እዩ ዝርከብ

- ክእለት ገባር ኣብ ዘ/ቆፎ ብጣዕሚ ድፋት ምስ ምኻን ክሕግዘካ ንዝመፅእ ባዓል ሞያ ምህርትኻ ከይርኣልካ ምዝጋእ
- ሰብ ሞያ ዋሕድን ኣብቶም ዘለዉ'ን ክኣለትን ተሞክሮን ምንኣስ
- ናይ ዘ/ቆፎ ኣክሰሶሪ ብፍላይ ከምኒ መበርበሪ መዓር ብቐረባ ገባር ክረኽቦ ዘይምኽኣል።
- ዋጋ ዘ/ቆፎ ይኸብር እዩ ዝብል ኣተሓሳስባ ኣይተሰገረን
- ዝተኸለሉ ከባቢታት ንንህቢ ኣይጠቅምን ዝብል ግንዛቤ ምህላው
- ሰፈር ዘይምስራሕ፣ ቐለብ ዘይምትካልን ተወሳኺ ቐለብ ዘይምቕራብን

ሐ. ደርሆ ልምዳት

- ልምዳት ደርሆ ኣብ ወረዳ ኢሮብ ንነዊሕ ዓመታት እናተሰርሐሉ ዝፀንሐ ተግባር እዩ
- ሐዚ ብዝግበር ዘሎ ፃዕሪ ዝተመሓየሻ ዓሌት ደርሆት ናብ ገባር እናተኣታተዎ ይመፃ ኣለዎ
- ድምር ካብ ዘለዎ ደርሆት እተን 67.5% ዘመናዊ ደርሆ ከምዝበፀሐን እዚ ማለት ድማ ብማእኸላይ 3.7 ደርሆት ብመራሒ ሰድራ ይበፀሓ ።
- ስለ'ዚ ካብ ግዘ ናብ ግዘ ዘሎ ለውጢ ድሓን ኮይኑ ሐዚውን ግን ጭጋረት ኣብ ምምሕያሽን ቁፅረን ብስፍሓት ኣብ ምእታውን ይተርፈና እዩ

ደሚርካ አብ ደርሁ ልምዳት ዘለዉ ፀገማት ክፍተታት

- ሰፈር ደርህ ዘይምስራሕ
- በረኻ ምስ ምኻን ናይ ተፃባእቲ ፀገም ምህላዉ
- ቐለብ ዘይምድላዉ
- ናይ ክታቦትን ሕክምናን ልምዲ ዘይምህላዉ

2.2.3. ዘራኢቲ ልምዳት

- ተሓራሲ መሬት 1200 ሄ/ር(1.4%) ጥራት እዩ
- ስገም፣ ስርናይ፣ ዕፋን፣ ቀንዲ ዝዝርኩ ዓሌት ዘራኢቲ ኮይኖም ቐጻሎም ድማ ዓ/ዓተር፣ ዓልቋይ፣ እንጣጢዕን ሓንፈፅን ብቐደም ሰዓብ
- እታ ዘላ ዋላ ትንኣስ ዘላ መፍረያይነታ ብምዕባይ እቲ ገባር ተጠቓሚ ምግባር ይካኣል
- መፍረያይነት ንምውሳኽ ድማ እዋን ዘርኢ ሓሊኻ ምዝራእ ፣ክንክን ዘራኢቲ ምክያድ ፣ ኣጠቓቕማ እታዎታት ብኣግባቡ ብምጥቓም መፍረያይነት ምዕባይ ይካኣል

አብ ዘራእቲ ዘሎ ጥንካረን ድኽመትን

ጥንካረ

- ግራት ብፃዕርኻ ምፍጣር
- ዘሎ ናይ ጠሊ ምዕቃብ ልምዲ

ድኽመት

- ድኹዲ አጠቓቕማ ናይ ሕሉፍ አፈፃፀማ ወሲድካ አብ ጥቕሚ ዝዋዓለ መጠን ድኹዲ ብማእኸላይ አብ ዓመት 34704 ኩ/ል 28.92 ኩ/ል አብ ሄ/ር
- ኮምፖስት ናይ 3ተ ዓመት ብማእኸላይ 5516.3 ኩ/ል 4.6 ኩ/ል አብ ሄ/ር እዩ።
- ብተመሳሳሊ ሰብ ስራሕ መዳበርያ አጠቓቕማ እንተወሲድና ድማ ካብቲ ባህላዊ ዝነኣሰ እዩ።
- እዞም አብ ላዕሊ ዝተገለፁ ፀገማትን ድርቅን ተደሚሮም አብ ዝርከብ ምህርቲ ምትሓት አሎ

ካብ 2002/03 ክሳብ 2005/06 ምህርቲ ዘመን ዝነበረ እቶት

ተ.ቁ	ምህርቲ ዘመን	ዝተዘርአ ሄ/ር	ዝተረኸበ ምህርቲ ብኩ/ል	መፍረያይነት ካብ ሄ/ር
1	2002/03	1200	26847.5	22.4
2	2003/04	1185	5113.5	4.3
3	2004/05	1187	6163.14	5.2
4	2005/06	1149.39	3478.3	3
ማእኸላይ		1180.3	10400.6	8.8

2.2.4. ልምዳት መሰኛ

- ዝለዓለ ኢኮኖሚያዊ ረብሐ ዘለዎም ፍራምራ ኣሕምልትን ቅመማ ቅመምን ብስፍሓት ምትእትታው
- ነቲ ተጠቓማይ እኹልን ተኸታታሊን ቴክኒካዊ ደገፍ ምሃብ
- ኣብ ከባቢ ገዳም ጉንዳጉንዶ ካብ ነዊሕ እዋን ዝተጀመረ ብፍላይ ኣብ ምልማዕ ቀዋሚ ተሞክሮ ዝፀንሐ ኣሎ
- ኣብ'ዚ ቀረባ እዋን መሰኛ ልምዳት እናተሰፋሕፈሐን ናይ ምልማዕ ተሞክሮ እውን እናዓበየ መፅዩ ዛጊድ ድማ 185.3 ሄ/ር ምልማዕ ተኸኢሉ ኣሎ።

አብ ልምዓት መስኖ ዘሎ ሕፅረታት

- ክሰፍሕ ዝግበኦ ናይ መስኖ ቦታታት ዘይምስፋሕ
- ዓሳቦል መሊኡ ናብ ልምዓት ዘይምእታዉ
- አብ ቋሚ ተኸሊ ምስ ዘሎ ብሉፅ ተሞክሮ ትኹረት ሂብካ ዘይምስፋሕ

2.2.5. ዕቋር ምዕቋር፣ ልቓሕ ምሃብን ምምላስን

ሀ. ዕቋር ምዕቋር

ተ. ቁ	ምህርቲ ዘመን	በዝሒ ኣባል			ዝዓቕሮ መጠን ብር
		ተባ	ኣን	ድምር	
1	2003	876	764	1640	1044917
2	2004	1144	1164	2308	1675688
3	2005	1288	1419	2707	2458264
4	2006	2213	2229	4442	3104551
ማእኸላይ		1380	1394	2774	2,070,855

- ምስ ዘሎ በዝሒ ህዝቢ እንትነፃፀር 61-ብር ብነብሲ ወከፍ እዩ
- እዚ ምስ ዝውሰድ ዘሎ ልቓሕ መጠን እንትነፃፀር 168 ብር ብነብሲ ወከፍ ሰብ ልቓሕ ከምዝወሰደ እዩ
- ዝውሰድ ልቓሕ ካብ ዝዕቆር ዘሎ መጠን ልዕሊ ዕፅፊ ዝበዝሕ ምኻኑ እዩ

ለ.ኩለመዳይ ሕ/ስ/ማሕበር አባላት
ምፍራይ ዘለወን ዝተፃረየ መጠን ካፒታልን

ተ.ቁ	ዓ/ም	በዝሒ አባል			ዘለወን መጠን ብር
		ተባ	አን	ድምር	
1	2003	1265	1133	2398	879106
2	2004	1605	1118	2723	937683
3	2005	1715	1223	2938	980416
4	2006	2011	1476	3487	891192
ማእኸላይ		1649	1238	2,887	922,100

ሐ. ልቋሕ ምምላስ

ተ.ቁ	ምህርተ ዘመን	ትልሚ	ፍፃመ	%
1	2003	6692630	1175634	18
2	2004	6126643	1894988	31
3	2005	5816161	3587260	62
4	2006	4179574	736944	18
ማእኸላይ		5,703,752	1,848,707	32

ጥንካሬታት

- ኩለን ጣብያታት ዕቋርን ልቓሕን ሕ/ስ/ማሕበር አለውን
- ብወረዳ ደደቢት ትካል ፍትሐዊ ልቓሕን ዕቋርን አሎ

ዘሎ ፀገም

- ክሳብ ሐዚ ካብ ዝተዓደለ ልቓሕ ዝተመለሰ 32 % እዩ
- እዚ ማለት ልቓሕ ዘይምልስ ገባር ንቐፃላይ ፓኬጅ እንቅፋት እዩ
- ተለቂሕኻ ካብ ዝተቐመጠ አንፈት ወፃኝ ምውዓል
- በቢደረጃኡ ዘለዉ አመራርሓ አካላት መርአያ ኮይኖም ዘለዎም ልቓሕ ዘይምምላስ
- ዘይምዕቋርን ናይ ብኽነት ልምዲ ምህላውን ዝበሉ ቀንዲ ክፍተታት እዮም።

2.3. ዘይሕርሻዊ ስራሕቲ (off farm)

- ምስ ዘሎ ፅበት መሬት ካብ ሕርሻ ወፃኢ ስራሕቲ ተወሳኺ ምስራሕ ብጣዕሚ ኣዋፃኣይ እዩ
- ክሳብ ሓዚ ዘሎ ስፍሓት ዘይብሉ ውስናት ደ/ኣንስትዮ ዝሰርሐ ናይ ስፈ፡ጎፍላን ማሕዘል ስራሕቲ እዩ
- ምስቲ ብዙሕ ፀማዳይ ስራሕ ዘይምህላው ኣብዚ ዓውደ ስራሕ እንተዝውፈረሉ ብዝሕ ረብሓ ምተረኸበሉ
- ስለዚ ብቐፃልነት ኣብ ስራሕቲ ንግዲ ከምእውን ኣብ ዝተመረፀን ተቐባልነት ዝህልዎም ናይ ኢደ ጥበብ ስራሕቲ ምስራሕ ክሕሰበሉ ይግባእ (ዕዮ መሳርሒ ኣብ ሰበያ እዩ ዝበልሕ)

2.4. ትምህርቲ

ዝተበፀሐ ሽፋን ትምህርቲ

- ዘመናዊ ትምህርቲ ኣብ ኢሮብ ቅድም እሉ ከምዝተጀመረ ይፈለጥ እዩ
- ዋላ ቅድም እሉ ይጀመር ኣብቲ እዋን ዝነበሩ ስርዓታት ኣድልዎ ወፃኢን ዝነበሮም ብምኻኖም ከም ኣጀማምርኡ ብዙሕ ኣይተረብሐን
- ኣብዚ ሓዚ እዋን ሽፋንን ተበፃሓይነትን ትምህርቲ ንምዕባይ 28 ብመንግስቲ 12 ብገ/ሰናይ ብድምር 40 ስሩዓት 16 ድማ ዘይስሩዓት ኣብያተ ትምህርቲ ንምብፃሕ ተኻኢሉ እዩ
- ኣብ ቀዳማይ ብርኪ ሽፋን ልዕሊ 99% ንምብፃሕ ተኻኢሉ ኣሎ
- ህፃናት ብቋንቋኦም ካብ 1-5ይ ክፍሊ ይምሃሩ ኣለዉ

ሀ.ንፅፅር በዝሒ ኣብያተ ትምህርቲ ካብ 1966 ክሳብ 2006 ዓ/ም

ተ.ቁ	ናይ ትምህርቲ ዘምን	በዝሒ ቀዳማይ ብርኪ	በዝሒ ካልኣይ ብርኪ	ዘይስሩዕ ትምህርቲ	መዋኻለ ህፃናት
1	ክሳብ 1966	5	0	0	0
2	ክሳብ 1983	12	1	0	0
3	1984-1993	22	1	3	1
4	1994-2006	38	2	16	2

ለ. ምቁራፅ ተምሃሮ ካብ 2002 ክሳብ ለካቲት 2006 ዓ/ም

ተ ቁ	ናይ ትምህርቲ ዘመን	በዝሒ ተምሃሮ	በዝሒ ዘቋረፁ			
			ተባ	ኣን	ድምር	%
1	2002	7676	459	291	750	9.7
2	2003	7617	228	137	365	4.7
3	2004	7549	79	76	155	2.0
4	2005	7750	47	31	78	1.0
5	2006	8014	15	11	26	0.32

ምቁራፅ ተምሃሮ

- ብዝተገበረ ፃዕሪ መጠን ምቁራፅ ካብ ዓመት ናብ ዓመት እናቐነሰ መፅዕ እዩ

አብ ምቁራፅ ዘለዉ ክፍተታት

- ዋላ አብ 1ይ ብርኪ ዝሓሸ ናይ ሽፋን ደረጃ ይሃሉ ናይ ከባቢ ኣቀማምጣ ዝወለዱ ተምሃሮ ንምምልላስ ኣዝዮም ስለ ዘፀግሞም ክቋርፁ ይግደዱ
- ብተደጋጋሚ ዘጋጥም ዘሎ ድርጅቲ ተኣሳሲሩ ሕፃናት መስተ ማይን ምግብን ምህላዉ
- ዝርገሐ 2ይ ብርኪ ብምትሓቱ ሓደ ተምሃራይ ብማእኸላይ ልዕሊ 20 ኪ/ሜትር ስለዝጓዳዝ ነዚ ናይ ምፅዋር ዓቕሚ ዝተሓተ ምኻን
- ካብ ርሑቕ ጣብያታት ናብ 2ይ ብርኪ ናይ ዝመፁ ተምሃሮ ወለድን ቤት ትምህርትን ንምርኻብ ብሰንኪ ራሕቂ ኣዝዩ ኣፀጋሚ ምኻን ::

ሐ. መጠን ምሕላፍ ተምሃሮ

ተ. ቁ	ናይ ትምህርቲ ዘመን	ምሕላፍ ተምሃሮ ብ %				
		ካብ ክፍሊ ናብ ክፍሊ		ክልላውን ሃገራውን ፈተና		
		1 ^ይ - 7 ^ይ	9 ^ይ - 11 ^ይ	8 ^ይ	10 ^ይ	12 ^ተ
1	2002	90.7	65.8	57.1	37.4	75.5
2	2003	93.4	91.9	61.1	17.6	23.3
3	2004	97.2	85.7	86.5	35.2	46.2
4	2005	98.9	97.9	85.12	26.2	33.3

- ተምሃሮ ንዘለዉዎ ደረጃ ዝምጥን ፍልጠት ሒዞም ክሓልፉ ዓቢይቲ ወፍርታት እናተገበሩ መፅዖም እዮም ።
- ተፈተንቲ ክልላውን ሃገራውን ተምሃሮ መሰረት ብምግባር ዝግበሩ ናይ ምብቓዕ ስራሕቲ ነይሮም
- ናይ ተምሃሮ ኔትዎርክ፣ፓርላማ ተምሃሮ ናይዚ ቁልፊ ተዋሳኒቲ ብምግባር ኣብ ከይዲ ምምሃር ምስትምሃር ናይ ባዕሉ ኣወንታዊ ግደ ነይርዎ
- ብዝነበረ ፃዕሪ ኣብ ፆይ ክፍሊ ዓብዩ ለዉጢ መጻኢ እዩ
- ኣብ 10ይን 12ተን ክፍሊታት ግን ብስፍሓት ይተርፍ'ዩ

ተምሃሮ ናይ ምውዳቕ ቀንዲ ምኽንያታት

- ተማሂረ ከሓልፈሎ ዝብል ኣተሓሳስባ መሊኡ ዘይምህላው
- ምስ ምቕደስነት ቤት ትም/ቲ ተዛሚዶ እኹል ማይ ፣ ቤተፈተነ ፣ ቤተንባብ ፣ ጨ/ማእኸል፣ ሸንት ቤት ዘይምህላው
- ምልቃቕ መምህራን ኮይኑ ብፍላይ ዝለቁን ዝትክኡን መምህራን ዘይመጣጠኑ ምኽኛም
- ኣብ 2ይ ብርኪ ዘሓሸ ዉፅኢት ዘመዝግቡ ተምሃሮ ናብ ዓዲግራትን ናብ ሚሰዮን ማሕበራትን ምኽድ ስለዘሎ ናይ ዓርሰ ምምህሃር ከይዲ ምድኻሙ
- ኣብ ኩሉ ብርኪ ነቲ ደረጃ ዝምጥን መምህር ብዝድለ መጠን ኣብ ዕዳጋ ዘይምርካብ።

2.5. ጥዕና ስራሕቲ

- ብዝተኻየደ ከቢድ ፃዕሪ ሸፋን ጥዕና ክዓቢ ተገይሩ ክሳብ ሓዚ 4ተ ጥዕና ጣብያታት፣6ተ ጥዕና ኬላን 1ቲ ደማ ማእኸላይ ክሊንክን ይርከባ
- ከም ወረዳ ሙልእ መ/ስድራ ብጥሙር ጥዕና ፓኬጅ ዝተሓቆፈን 16ተ ባእታታት ጥዕና ኣታኣታትዮም ዝተመረቑን እዮም
- ክልተ ኣምቡላንስ ሓገዝ ብምግባር ሞት ኣዴታትን ህፃናትን ምቕናስ ተኻኢሉ
- ካብ 2003 ክሳብ 2005 ዓ/ም ኣብ ዘሎ ግዜ ኣብ ሕማማትን ሞት ኣዴታትን ህፃናትን ምንካይ፣ ስራሕቲ ጥሙር ጥዕና ቤተሰብ ዝተበፀሐ ሸፋን ንፅፅር ከምዚሰዕብ ይመስል።

1. ሞት አደጋታትን ሕፃናትን ምንካይ

ሀ. ምንካይ ሕፃናትን ሞት አደጋታትን

ተ. ቁ	ዝርዝር ስራ-ሕክ	በቢዳመቱ ዝተበፀሐ ብ%		
		2003	2004	2005
1	ወሊድ ግልጋሎት	70	37.3	50.3
1.1	አብ ጥዕና ትካላት ብዝሰልጠነ ባዓል ሞያ ዝወለዳ	38	26	83.7
1.2	ብጥ/ጥ/ ኪኢሊታት ሓገዝ ዝተዋለዳ	40	-	-
1.3	ብዘይደገፍ አብ ገዛ ዝወለዳ	-	-	-
1.4	አብ ወሊድ ዝሞታ አደጋታት	1ቁፅሪ	1ቁፅሪ	1ቁፅሪ
1.5	አብ ወሊድ ዝሞቱ ሕፃናት	0	5ቁፅሪ	10ቁፅሪ

ስራሕራቲ ጥመር ጥዕና ቤተሰብ

ተ. ቁ	ዝርዝር ስራሕራቲ	በቢዓመቱ ዝተበፀሐ ሽፍን ብመ/ስድራ		
		2003	2004	2005
1	ጥመር ጥዕና ቤተሰብ ፓኬጅ ዝምልከት			
1.1	በዝሒ መ/ስድራ	6175	6650	6817
1.2	ዝተመረቐ መ/ስድራ	5945/6175 96%	5945/6175 96%	6550/655 0100%
2	ደምበ ምፍላይ ዝምልከት			
2.1	ደምበ ክፈልዩ ዝግብኡዎ	99%	99.9%	100%
2.2	ደምበ ዝፈለዩ	99%	99.9%	100%

3. ኣብዚ ፌስቲቫል መፍትሒ ክረኽቡ ትፅቢት ዝግበረሎም ዝርዝር ክፍተታት

3.1. ብወረዳን ህዝብን ዝፍትሑ

- 100% ህዝቢ ማይ ክውንን ናይ ምኹዓት፣ ምንዳቕን፣ ሓሸዋን ፀፀርን ናይ ምእካብ ስራሕቲ ብእዋኑ ክሰርሕ
- ዝላኡኽ ስምንቶ ብኣግባቡ ምጥቃምን ምዕቃብን
- ልቓሕ ብእዋንካ ምምላስ
- ዘሎ ናይ ብኽነት ልምዲ ምቕናስ ናይ ምዕቓር ባህሊ ምዕባይ
- ካብ ባህላዊ ቆፎ ናብ ዘ/ቆፎ ክሰጋገር ናይ ምርድዳእ ስራሕቲ ምስራሕ
- ኣብ ውሽጢ ይኹን ደገ ዘለዉ ተወለድቲ ህዝቦም ንክሕግዙ ዘድሊ ፃዕሪ ምክያድ
- ወለዲ ኣብ ትምህርቲ ደቆም ክከታተሉን ብትምህርቲ ዝቐየሩ ምኽኖም ምርዳእ

3.2. ብመንግስቲ ዝፍትሑ

1. ንማይ መዕቕሪ ዘድሊ ስምንቶ

- ንዝተጀመሩ 1583 ናይ ማይ ስትራክቸራት መዛዘሚ ዝኸውን 31660 ኩ/ል
- ብቐፃሊ ድማ 2611 ስትራክቸራት ብምስራሕ 100% መ/ስድራ መማረቂ ማይ ንክህልዎ ዘድሊ ስምንቶ እንተዝድገፉ

2. ኢንተርፕሮግራም ዝጀመርዎን ስራሕቲ ብፅሬትን ብእዋንን ምጥቕላል ብፍላይ ከም ወረዳ ናይ ስእነት ሰናይ ምም/ር ምንጭ ይኾና ስለዘለዎ።

3. ብመቐለ ዩኒቨርሲቲ ዝተፀንዓ ሚኒዳም ስትራክቸራት በጀት መዲብካ ክሰርሓ ምግባርን ናይ ፀንዓት ፀገም ዘለወን ድማ ዳግም ክፀንዓ ምግባር ፤ካብ ዝተፀንዓ 36 ግድባት ዛጊድ 27 ኣይተጀመሩን

4.ኣብ ኣራዕ ዘሎ ክቢድ ናይ ማይ መስተ ፀገም ንምቅላል ተጀሚሩ ዘሎ መንገዲ ማሸነሪታት ብምውሳክ ምቅልጣፍ የድሊ

5.ናይ በለስ ሃፍቲ ከመይ ምጥቃም ይካኣል ዝብል ፀንዓት ምክያድን ፍረ በለስ ንምሻጥ ልምዲ ምስ ዘይምህላው ናይ ልምዲ ፀገም ናይ ትራንስፖርት ድጋፍ የድሊ።

6. ኣብ ትምህርቲ

ክንዲ ዝካኣል ብመንግስቲ ድጋፍ እንተዝግበረለን ዝባሃለ

- ናይ ክልቲኡ ዶታ ሸንት ቤት ዘይብለን ምምላእ
- 15 መምሃሪ ክፍሊ ተወሳኺ ምስራሕ
- ህንፀት መንበሪ ክፍልታት ንመምህራን የድሊ

ብቢሮ ትምህርቲ ክልልና እንተንሕገዝ ዝበልናዩን ናውቲ

- ኮምፒተር
- ፎቶ ኮፒ መሽን 07 ብቕፅሪ
- መራብሒ መሽን 08 ብቕፅሪ
- መፃሕፍቲ ንቤተ ንባብን

7. ኣብ ጥዕና

- ደውሃን ናብ መባእታዊ ሆስፒታል ምዕባይ ፅቡቕ ኮይኑ ናይ ህንፀትን ምስፍሕፋሕን ስራሕቲ ገና ስለዝኾነ ክስራሕ ምግባር (ብመንግስቲ)

8.ናይ ሰራሕተኛ ምልቃቅ ስለዘሎ ነዚ ዘተባብዕ

መፍትሒ ምትእልላሽ ::

9. ኣብ ሃ/እንስሳ ንዘለዉ ፀገማት ንምፍታሕ ኣገዝ
ዘድልዮን

- ካብ ዘላ 1ቲ ጥዕና ኬላ ናብ 5ተ ክዓብያ ምስራሕ

- ❖ ደውሃን ዘላ ንዓሊተናን ዓ/ለኹማን

- ❖ እንዳምሳን ኣ/ሰባዕታን ኣብ ዝጥዕም ኹባቢ ኣንቲ

- ❖ ወርዓትለ፣ኣራዕን እንዳልጌዳን ምስ ብሕድሕደን
ተወሰኹቲ ኣደ ክህልወን

- ❖ ንዝውሰኹ ኣዊሰኹ ዘድሊ ኣደ ባዓል ሙያ ንኣደ ጣብያ
ኢሳብ ስትራክቸር ምፍቃድ (ክልል

- ኣብ 3ተ ጣብያ ሓደ ንህቢ ቴክኒሻን ዝተፈቐደ እኳ እንተኾነ ምስ ኢሮብ ዘሎ ኣቀማምጣ ሓደ ኣብ ሓደ ጣብያ ሓሳብ ተወሳኽቲ ሰብ ሞያ ምፍቃድ
  - ናይ ንህቢ ኣክሰሶሪ ምድጋፍን ምቕራብን (ዝተፈላለዩ መንግስታውን ዘይመንግስታውን ኣካላት)
  - ናይ ንህቢ ባዓል ሙያ ብወረዳ ደረጃ ክሳብ ዝቐጠር ግዝያዊ ሓገዝ ካብ ክልል ወይ ካብ ኅራባቢቲ ወረዳ ምርድዳእ ገይርካ ምትሕግጋዝ
10. ማሕበረሰባዊት ፊደዮ ከም ወረዳ ንምክፋት መንግስቲ ናይ በጀትን ኪኢላን ደገፍ እንተዝገብር

3.3. ካብ ዘይመንግስታዊ ትካላት

ካቶሊካዊት ቤተክርስቲያን

- ኣብ ዓቢይቲ ፣ ማእኸለዎትን ኣናእሸቱ ግድባትን መስተ ማይን ትኹረት እንተዝገብሩ

ትምህርቲ ዝምልከት ድማ

- ኣብ መምህራ ክፍሊታት ምውሳኽ
- ናይ ውሽጢ ናውቲ ምምላእ
- School Feeding
- ኣብያተ ትምህርቲ ብሶላር ምሕጋዝ

ጥዕና

- ኣብ ክልት ጥዕና ጣብያን 4 ተ ጥዕና ኬላን ናይ ሶላር ሓገዝ እንተዝገብሩ

ዓሳቦል ብሙልእ ንምልማዕ ክካኣል

- ካብ 2-3 ኢንቸ መጠን ቱቦ 10000 ሜትር ሓገዝ የድሊ ።
- ናይ ቴክኒክን በጀትን ድጋፍ የድሊ ።
- ተደጋጋማይ ዝኾነ ብልሽት ስለዘጋጥም ነዚ ብዘላቂ ንምፍታሕ ብፅንዓት ምድጋፍ

ብማረት እንተንሕገዝ እንብለን

- ከም ወረዳ ዘሎ ክፍተት ንምፅባብ ማረት ኣትዩ ኣብ ማይ ስራሕቲ ፣ሃ/እንሰሳ ፣ትምህርቲ ካልኣትን እንተዝሕግዘና

ንደቅና ልምዳት እምቦር ልመና ኣይነወርስን!

